

Atf (cite): GÜLER, Turan, AKÇORA, Ercan (2025). Ateş Gecesi ve Eolya Toprağı Romanlarında Rum ve Türk Karakterler, *Kocatepe Beşeri Bilimler Dergisi*, 4 (2), 238-265, <https://doi.org/10.61694/kbbd.1605794>

Makale Türü: Araştırma | **Paper Type:** Research

Ateş Gecesi ve Eolya Toprağı Romanlarında Rum ve Türk Karakterler

Greek and Turkish Characters in the novels of Ateş Gecesi and Eolya Toprağı

Turan GÜLER¹, Ercan AKÇORA²

Özet

Bir ulusun kimliğinin ve sanatsal ruhunun kendisini en yalın biçimde ifade ettiği alan edebî eserlerdir. Edebî eserler ise doğal bir yönelimin sonucu değil ulusun içinden çıkan yazarlar eliyle tematik bir boyut kazanır. Modern zamanların gelişmiş bir anlatım biçimi olan roman, insan gerçekliğinin bütün karmaşıklığını estetik bir formla karnavallaştırır. Bu estetik formun yapı unsurlarından biri de kişilerdir. Olayları gerçekleştiren güç ve yazarın söylemek istediği şeyler kişiler üzerinden bir temsiliyet boyutu kazanır. Farklı milletlere mensup yazarların eserlerindeki yapısal özellikleri mukayese etmek, eserin atmosferini yazarın niyetinden çıkararak çok katmanlı bir okuma etkileşimine alan açar. Bu makalede, Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatının önemli yazarlarından Reşat Nuri Güntekin'in *Ateş Gecesi* (1942) adlı eserinde Rum karakterlere olan yaklaşımı ile modern Yunan edebiyatının önemli yazarlarından biri olan İlias Venezis'in *Eolya Toprağı* (1943) adlı eserinde Türk karakterlere olan yaklaşımı karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Karakterizasyon düzleminde her iki romanda yazarların Rum ve Türk tipine olan bakış açısı, çalışmanın esasını oluşturmaktadır. Çok yakın tarihlerde yazılmış bu romanlarda, karşıt veya öteki olarak adlandırılabilen bu karakterleri incelemek, her iki romanın anlatı evreninin mahiyetini anlamada yol gösterici olacaktır. Farklı edebiyatlara mensup iki yazarın eserinde kurgusal bir tür olan romanın gerçekliğinde karşıt güç olarak işlenen kişilerin bir imaj dünyası içinde neye tekabül ettiğini ortaya koymak romanların tematik boyutunu anlamada kolaylık sağlayacaktır.

Anahtar Sözcükler: Reşat Nuri Güntekin, Ateş Gecesi, Rumlar, İlias Venezis, Eolya Toprağı, Türkler.

Abstract

The field in which the identity and artistic spirit of a nation expresses itself in the simplest way is the literary works. Literary works, on the other hand, gain a thematic dimension not as a result of a natural orientation, but by the authors coming out of the nation. The novel, which is an advanced form of expression of modern times, carnivalizes all the complexity of human reality with an aesthetic form. One of the structural elements of this aesthetic form is people. The power that makes the events happen and the things the author wants to say gain a representational dimension through people. Comparing the structural features in the works of writers from different nations opens the space for a multi-layered reading interaction by removing the atmosphere of the work from the author's intention. In this article, the approach of Reşat Nuri Güntekin, one of the important writers of Turkish literature in the Republican Period, to Greek characters in his work called *Ateş Gecesi* (1942) and the approach of İlias Venezis, one of the important writers of modern Greek literature, to Turkish characters in his work called *Eolya Land* (1943) are discussed. In terms of characterization, the authors' perspective on the Greek and Turkish types in both novels constitutes the basis of the study. Examining these characters, which can be called opposite or other, in these novels written very recently, will be a guide for understanding the nature of the narrative universe of both novels. In the reality of the novel, which is a fictional genre in the works of two writers from different literatures, it will be easier to understand the thematic dimension of the novels to reveal what the people who are treated as opposing forces correspond to in an image world.

Key Words: Reşat Nuri Güntekin, Ateş Gecesi, Greeks, İlias Venezis, Eolya Toprağı, The Turks.

¹ Doç. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, t.guler@alparslan.edu.tr, ORCID no: 0000-0002-2227-2299

² Uzman Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, ercanedebyat@gmail.com, ORCID no: 0000-0001-6383-2996

1. Giriş

Sosyal bir varlık olan insanın kendi ontolojik alanını meydana getirirken ihtiyaç duyduğu temel olgu bir kimlik oluşturmaktır. Kimlik, bireyin toplumsal bir yaşam içinde sahip olduğu özerk alanı ifade eder. Farklı kimliklerin hem birbirini beslemesi hem de birbiriyle çatışıp bir ötekileşmeye sebebiyet vermesi, kendi içinde oluşturduğu diyalektiğin pozitif ve negatif yönünü gösterir. Bir ulus kimliğinin inşasında kendi psikolojik ve sosyolojik kodlarının rolü kadar karşıt veya öteki olarak tanımlanan diğer kültürler üzerinden asgari bir algı oluşturmalarının da önemli bir payı vardır. Bu bağlamda bir kimlik, başka bir kimlik üzerinden kendisini hem tanımlar hem de etki alanını genişletmeye çalışır. Bir sosyal varlık olarak yaşamını sürdüren birey, kendi kimliğini inşa sürecinde ötekiliğe dair bazı tutum ve davranışlar üzerinden kendi sosyal gerçekliğini yaratır (Arslan, 2021: 6). Kimlik, öteki, imaj gibi kavramlar; sosyoloji, psikoloji, siyaset bilim gibi disiplinlerde çokça işlense de edebiyat sosyolojisi içinde özel bir anlam kazanmaktadır.

Edebî eser her şeyden önce bir kurgunun ürünüdür. Bir kurgu ürünü olsa bile bu eserler yaşanmış gerçeklerden de önemli oranda faydalanırlar. Bu bakımdan onlara sadece bir edebî eser gözüyle değil bir ulusun sosyal tarihini anlatan önemli birer vesika olarak da bakmak gerekir (Ercilasun, 2020: 415). Modern dönemin bir anlatı aracı olan romanda öteki kavramı, insan gerçekliğinin estetik bir algılama süreciyle birlikte inşa edilmesinde bütünüleyici bir işleve sahiptir. Edebî türler içinde insan gerçekliğini kompozisyonel bir biçimin retorik düzleminde ele alan roman, farklı okumalara açık çok katmanlı bir yapıdır. Bir anlatı sanatı olarak romanın kurgu özelliği, öznel bir örüntü dünyasının kapısını sahici okumalara açar. Yazarın ya da anlatıcının mutlak söyleminin biçimsel gerçekliği mukayeseli okumalar neticesinde rastlantısal bir betimleme olmaktan çıkar. Bu itibarla yaşamın tam da içinde olan romanın anlatı evreni, okurun anlama etkinliğiyle birlikte tematik bir özgüllük oluşturmaktadır.

Bir yazarın ne söylemek istediği veya neyi söylediğini anlamamanın önemli yöntemlerinden biri onu başka yazarlarla karşılaştırmaktır. Bu bağlamda eserlerin mukayeseli olarak incelenmesi, farklı kültürler arasında olan etkileşimleri ve bu etkileşimlerin edebî eserdeki yansımalarını görmek ve aynı zamanda eserlerin yazıldığı dönemin toplumsal, kültürel, siyasal iklimini anlamak (Ay, 2024: 12) adına önemli bir yol haritası işlevi görmektedir. 1942’de yayımlanan *Ateş Gecesi* ile 1943’te yayımlanan *Eolya Toprağı*’nda yazarların Rumlar’a ve Türkler’e olan yaklaşım tarzı, Ege’nin iki yakasında

ikâmet eden iki ulusun sosyal ve kültürel kodlarının edebiyattaki yerini anlamak açısından önemli bir işleve sahiptir.

Cumhuriyet Dönemi romanının önde gelen yazarlarından biri olan Reşat Nuri Güntekin'in romanlarında bireysel konular, Doğu-Batı sorunsalı, aşk, aile dramları, yozlaşmış dindarlık anlayışı, eğitim gibi o dönemin diğer yazarları tarafından da ele alınmış konular öne çıkmaktadır. Olgunluk dönemi eseri sayılan *Ateş Gecesi* romanında da yine bir aşk konusu işlenmekle birlikte dikkati çeken husus, romanın şahıs kadrosu içinde kalabalık bir grup teşkil eden Rum karakterlerdir. *Ateş Gecesi* bu anlamda -Millas'ın deyişiyle adeta- bir Rumlar romanı gibidir (Millas, 2005: 216). Bu Rum karakter bolluğu yanında asıl üzerinde durulması gereken nokta, yazarın onlara olan yaklaşımındaki farklılıktır. Güntekin, Rum karakterleri olumlu ve sevimli gösteren bir bakış açısıyla ele alır.

İlias Venezis, 1930 Kuşağı diye nitelendirilen çağdaş Yunan yazarları arasında önemli bir şahsiyettir. Herkül Millas, Venezis üzerine yaptığı çalışmada 1930 Kuşağı'nın bir mini Rönesans kuşağı olduğunu, Venezis'in Yunan edebiyatının en güzel örneklerinden birçoğunu vermiş olan 1930 Kuşağı yazarlarından biri olduğunu vurgular (1998: 16). Reşat Nuri'nin Cumhuriyet Dönemi romanımız içinde sahip olduğu yere benzer bir konum, Yunan romanında Venezis için söylenebilir. 1930 Kuşağı, çağdaş Yunan edebiyatında önemli yazar ve şairlerin yetiştiği bir dönemi ifade eder. İlginç olan bir nokta bu kuşağa mensup bazı yazarların Anadolu'lu olup bazılarının Birinci Dünya Savaşı yıllarında bazılarının da Kurtuluş Savaşı sonrasında Lozan'da Türkiye ve Yunanistan arasında imzalanan mübadele sözleşmesinden sonra Yunanistan'a göç etmiş şahıslar olmalarıdır. Hatta Yunan edebiyatında Nobel Edebiyat Ödülü alan iki yazar - Yorgos Seferis 1900-1971 ile Odisseus Elitis 1911-1996 - 1930 Kuşağı'na mensuptur (Mourat, 2019: 10). Hatta Yorgos Seferis, İzmir - Urla doğumlu olup sonradan Yunanistan'a göç etmiştir.

İlias Venezis *Eolya Toprağı*'nda, neredeyse bütün Türk roman kahramanlarına olumlu bir bakışla yaklaşmaktadır. Kurtuluş Savaşı sonrası yıllarda amele taburlarında zor zamanlar geçirmesine ve bir mübadil olarak vatani Ayvalık'tan ayrılmak zorunda kalmanın ruhunda yarattığı acılara rağmen doğduğu topraklara ve o toprağın insanına karşı yoğun bir merhamet duygusuyla doludur. Bir Yunan yazarı olarak mayasını Anadolu toprağından ve kültüründen almıştır. Tarih boyunca birçok farklı medeniyete ve kültüre ev sahipliği yapmış bir yurdun iki şahsiyeti olan Reşat Nuri Güntekin ve İlias Venezis, Anadolu

paydasında birleşmektedir. Venezis'in romanının hemen her satırında Ege topraklarına duyduğu büyük sevgi ve sonsuz özlem, bazen doğrudan bazen de satır aralarında sezdirilerek verilmektedir. Yaşamının son yıllarını karşı kıyıda, Midilli adasının Ayvalık'a bakan Eftalu yöresinde (Millas, 1998: 15) geçirmesi, onun Ayvalık'a dolayısıyla Anadolu topraklarına duyduğu hasretin bir göstergesidir.

Ateş Gecesi romanı ismini, Rumlarca kutsal bir ayın olarak kabul edilen ateş gecesi yortusundan almıştır. Romanın iki önemli kahramanı olan Kemal Murat ve Afife, ilk olarak böyle bir gecede kilise bahçesinde birbirlerini görürler. Şimdi yıllar sonra iki kahraman buluştuklarında Rum ve Ermeni ailelerin oturduğu bir mahalleden geçerken yine bir yortu gününe denk gelirler. Bir romancı olarak Reşat Nuri'nin etnik farklılık gözetmeksizin bütün insanlara derin bir sevgi ve hoşgörüyle bakması onu farklı kılan bir özelliktir. Esasen yazar, farklı millet ve dinden olan insanların isterlerse bir arada barış ve kardeşlik içinde yaşayabilecekleri mesajını da vermektedir. Reşat Nuri'nin üslubundaki hümanist bakış için edebiyat araştırmacıları benzer nitelermelerde bulunurlar. Tanpınar "Türkçenin ortasında geniş bir sevgi ve şefkat ürpermesi" (Tanpınar, 2000: 461) derken Fethi Naci, *Son Sığınak* romanında Kürtlere, *Akşam Güneşi* ile *Ateş Gecesi* romanında da Rumlara insancıl bir yaklaşımla baktığını ifade eder (Naci, 2015: 125).

Reşat Nuri'nin *Ateş Gecesi*'nde göstermek istediği hakikatlerden biri de bir imparatorluk bakiyesi olan Türkiye Cumhuriyeti'nde birçok etnik unsurun bir arada yaşadığı gerçeğidir. Kemal Murat, Kilise Mahallesi'ne geldiği vakit onu Kaymakam, Selim Bey ve Akif Bey karşılar. Birlikte Matmazel Varvar Dudu'nun evine giderken Kaymakam, sırayla Türk, Yahudi, Rum mahallesinden geçtiklerini söyleyerek hem mahalle hem de buralarda yaşayan mahalleli hakkında kısa izahat verir. Rum mahallesinde iki Ermeni aileden biri olan Varvar Dudu'nun yaşadığını söyler. Yazarın Milas'ta bahsettiği bu etnik çeşitlilik, olayların bir kısmının geçtiği İstanbul'da da görülmektedir.

"Sakin bir akşam üstüydü. Adi bir gün olmasına rağmen caddede ve etraftaki ağaçlıklarda sık sık kalabalık Rum ve Ermeni ailelerine tesadüf ediyorduk. Yolumuzun üzerinde ayazma gibi bir yere birtakım insanların girip çıktığını görünce bir yortu gününde bulunduğumuzu anladım."
(Güntekin, 2021: 295).

Azade Seyhan modern Türk romanını incelediği önemli çalışmasında, günümüz Türkiye'sinde en yaygın şekilde okunan üç yazarın Reşat Nuri, Orhan Pamuk ve Yaşar Kemal olduğunu belirttikten sonra şöyle bir değerlendirme yapmaktadır:

"Güntekin ve onun çağdaşları, bir bakıma, tarihlerinin karmaşıklığı ve kendilerinin bu tarihteki konumu hakkında yaptıkları kavrayışlı analizlerle Türk romanındaki modernist eğilimlerin başlangıç noktası olmuşlardır. Tıpkı sonraki dönemlerde gelen entelektüel vârisleri gibi, onlar da görevlerini Osmanlı'dan kalan farklı etnik, dinî ve toplumsal mirasları anlamlandırmak olarak görmüşlerdir. " (Seyhan, 2014: 22).

Seyhan'ın bu değerlendirmesinde iki nokta dikkati çeker: Birincisi Güntekin ve diğer iki yazarın eserlerinde yaptıkları kavrayışlı analizlerle Türk romanında modernist eğilimlerin öncüsü olmaları, diğeri de Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne kalan farklı etnik ve dinî mirası anlamlandırmayı bir görev olarak görmeleri gerçeğidir. Reşat Nuri Güntekin'in *Ateş Gecesi* romanında Rum karakterlere yönelik kucaklayıcı ve şefkatli tutumunu, çağdaş Türk romanında uzun yıllar sonra mübadele ve göç hadisesini ele alan Yaşar Kemal ve Yılmaz Karakoyunlu gibi yazarların eserlerinde de görmek olasıdır.³ Bu itibarla Cumhuriyet Dönemi romanının kurucu isimlerinden biri olarak Reşat Nuri, kendisinden sonra gelen romancılara, kendisinden olmayan, öteki olarak adlandırılan topluluklara karşı insancıl bakış açısıyla yol gösterici ve ilham kaynağı olmuştur denebilir. Yeni bir devletin, yeni bir rejimin kurucu romancılarından biri olması ve bu devletin kuruluş felsefesinde yer alan değerleri bir eğitimci olarak da hayatında tatbik etmesi, romanın yazıldığı 1940'lı yıllarda dünyada ve Türkiye'de esen milliyetçilik rüzgârları düşünüldüğünde, ayrıca dikkate değerdir.

Reşat Nuri'nin bir romancı ve kültür insanı olarak Anadolu'da yaşayan farklı halkları ve kültürleri tarihî bir miras ve zenginlik olarak gören yaklaşımının etkilerini, birkaç yıl sonra ortaya çıkacak olan, 'Mavi Anadolu Hümanizmi'⁴ düşüncesinde de

³Yaşar Kemal'in 'Bir Ada Hikâyesi' dörtlemesinin kitapları olan *Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana* (1997), *Karınca'nın Su İçtiği* (2002), *Tanyeri Horozları* (2002), *Çıplak Deniz Çıplak Ada* (2012) ile Yılmaz Karakoyunlu'nun *Mor Kaftanlı Selanik* (2012) adlı eserleri, göç türleri içinde önemli bir yer kaplayan mübadele konusunu işleyen son yılların önemli romanlarındandır. Her iki yazar da sözü edilen eserlerde Rum karakterleri, olumlayıcı ve insancıl bir yaklaşımla ele almaktadır.

⁴Mavi Anadolu Hümanizmi veya Mavi Anadoluçuluk akımı, 1940'larda Halikarnas Balıkcısı (Cevat Şakir Kabaağaçlı 1890-1973), Sabahattin Eyüboğlu (1909-1973), Azra Erhat (1915-1982), Vedat Günyol (1911-2004) gibi yazar ve aydınların öncülük ettiği, eski Yunan ve Latin kültürünün temellerinin Anadolu'da, Ege

görmek olasıdır. Zira bu hareketi savunan aydınlar, Ege bölgesinde yerleşip gelişmiş olan uygarlıkların yarattığı değerleri benimseyip bir kültür sentezi oluşturma fikrini savunmuşlardır (Aktaş, 2020: 70).

2. Reşat Nuri Güntekin ve *Ateş Gecesi*

Reşat Nuri Güntekin Cumhuriyet Dönemi romanının öncü isimlerinden biridir. Edebiyat tarihçileri ve bazı eleştirmenler onu, Yeni Lisan Hareketi ve Millî Edebiyat Dönemi'nin en başarılı kaleminden biri olarak nitelerken (Okay ve Aktaş, 1992: 221) bazıları Cumhuriyet Dönemi Türk romanının en önde gelen temsilcisi olduğunu ifade eder (Yetiş, 2007: 340). Bazı araştırmacılar onu, Cumhuriyet Dönemi romanı içinde kuruculuk görevi üstlenen romancıların başında görmektedir (Gündüz, 2014: 403). Erken Cumhuriyet Dönemi'nin üç büyük yazarının en genci, diğer ikisi Halide Edip Adıvar ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu, (Seyhan, 2014: 98) olarak da nitelenir. Araştırmacılar tarafından ortaya konulan bu yargıların hepsi kendi içinde bir doğruluk payı taşımaktadır. Reşat Nuri, yazarlık serüveninin ilk yıllarında *Harabelerin Çiçeği* (1918), *Gizli El* (1920), *Çalılıkusu* (1922) adlı romanlarını Millî Edebiyat Dönemi (1911-1922) (Argunşah, 2014: 192-193) olarak adlandırılan zaman diliminde yazmıştır. *Damga* (1924), *Dudaktan Kalbe* (1924), *Akşam Güneşi* (1926), *Yeşil Gece* (1928), *Acımak* (1930), *Yaprak Dökümü* (1930), *Eski Hastalık* (1938) vb. (Kanter, 2008: 22, 23, 24) romanlarını Cumhuriyet'in ilanından sonra yazdığı için hem Millî Edebiyat dönemi hem de Cumhuriyet Dönemi'nin önemli bir romancısı olarak kabul edilir. Onun bir romancı olarak öne çıkmasının en önemli sebebi, kullandığı dil ve üsluptur. Çağdaşı olan romancılardan onu farklı kılan en önemli özellik, ortalama bir okurun anlayacağı kadar sade ve açık bir Türkçeyle eserlerini yazmasıdır. Bugün de en çok okunan yazarlar arasında yer alması, kullandığı üslup ve dilden kaynaklanmaktadır denebilir. Kâzım Yetiş, Reşat Nuri'nin dili için şu değerlendirmeyi yapar:

"Onun belki en önemli başarısı dili, Türkçeyi kullanmada görülür. Reşat Nuri'nin dili pürüzsüz bir Türkçedir. Onun eserlerinde halk tabakalarının,

Bölgesinde olduğunu savunan bir harekettir. Arkeoloji, mitoloji, sanat tarihi, edebiyat vb. alanlarda hümanist ve sentezci bir perspektifle tarihsel bir bütünlük sağlamayı şiar edinen bu akımın temsilcileri daha sonraları, hem katılımcı kadrosu genişlemiş hem de Ege Denizi'nde 'Mavi Yolculuk' adı altında tekne turları düzenlemişlerdir. 1970'lere kadar etkisi devam eden bu oluşumun mahiyetini daha iyi anlamak için şu çalışmalara bakılabilir: Azra Erhat'ın *Mavi Anadolu* (1960), *Mavi Yolculuk* (1962) adlı eserleri ile Emre Yıldırım'ın *Modern Cumhuriyetin Kimlik Arayışları: Kayıp Kimliğin Peşinde Mavi Anadoluculuk Hareketi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi-2012), Hacı Aktaş'ın *Türk Edebiyatında Mavi Anadolu Hümanizmi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi-2020), Ferhan Akgün Ünsal'ın *Türk Hümanizmi Bağlamında Mavi Anadoluculuk Hareketi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi-2020).

grupların, belirli çevrelerin değil, yıllar içinde sadeleşmiş, her türlü duyguyu, olayı anlatma imkânı kazanmış bir dil vardır. " (Yetiş, 2007: 341).

Romancı olmasının yanında aynı zamanda bir eğitimci olması, meslek hayatının ilerleyen yıllarında Milli Eğitim Bakanlığı'nda müfettiş olarak görev yapması dolayısıyla Anadolu'nun birçok şehrini ve kasabasını dolaşan Reşat Nuri, buralarda yaşayan insanların yaşamını, özelemlerini, halk - devlet ilişkilerini, bireysel ve toplumsal sorunları eleştirel gerçekçi bir bakış açısıyla işlemiştir. *Ateş Gecesi* ve diğer eserlerinde göze çarpan önemli bir husus, insanlar arasında din, dil, mezhep, sınıf farkı gözetmeksizin bütün insanlara bir sevgi ve merhamet penceresinden bakmasıdır. Eserlerinin genel dokusuna hâkim olan sevgi anlayışı ve hoşgörülü bakış tarzı onun bir romancı olarak sevilmesinin başka bir nedenidir (Toker, 2014: 489).

Sahip olduğu bu yaklaşım tarzı, eserleri üzerinde çalışan araştırmacılarca da vurgulanmıştır. Nitekim Fethi Naci, onun Türk romanının klasiklerinden biri olduğunu söylerken bu yargısını şöyle temellendirmektedir:

"Reşat Nuri, Türk halkının ahlâkî değerlerine sahip çıkmakla, toplumsal gerçekliğe eleştirel bir tutumla yaklaşmakla, Türkiye toprakları üzerinde yaşayan herkese sevgiyle yaklaşarak yurttaşlar arasında dil, din ve soy ayrımına karşı çıkmakla, örnek olacak nitelikte..."(Naci, 2011: 11).

Reşat Nuri Güntekin'in günümüzde hâlâ çok okunan bir yazar olmasında, dilinin ve üslubunun sadeliği kadar herkese karşı bu ayrımsız ve kucaklayıcı tutumunun da önemli bir rolü vardır.

Azade Seyhan, dünya edebiyatı bağlamında modern Türk romanını incelediği önemli çalışmasında, Reşat Nuri Güntekin ve diğer erken Cumhuriyet dönemi yazarlarının romanlarının tarihsel özgüllüklerini nasıl koruduklarını ve nasıl birer klasik haline geldiklerini sorgular. Klasik olmanın eserle okuyucu arasında zaman içinde gerçekleşen bir etkileşimin sonucunda ortaya çıkan bir nitelik olduğunu ifade eder. Yine, sanat eserinin o güne kadar bilinmeyen deneyimleri tahayyül edebilmesi, henüz farkında olunmayan problemleri öngörebilmesi veya yeni ortaya çıkan sorulara yanıt verebildiği oranda, üretildiği zamandan bağımsız olarak okuyucuyla sürekli bir ilişki kurmayı başarabildiğini vurgulaması (Seyhan, 2014: 101), Reşat Nuri'nin hem üstün romancı yanını hem de eserlerinin yazıldığı günden bugüne güncelliğini yitirmeyip Osmanlı ve Cumhuriyet değerlerinin toplumsal izdüşümü içinde zengin bir panorama oluşturduğunu da açıklar niteliktedir.

Reşat Nuri Güntekin'in olgunluk dönemi eserlerinden biri sayılan *Ateş Gecesi*, 1940 yılında *Yedigün* dergisinde tefrika edilmiş, kitap halinde de ilk olarak 1942 yılında basılmıştır. Reşat Nuri ve eserleri üzerinde çalışan araştırmacılar *Ateş Gecesi*'ni *Harabelerin Çiçeği*, *Gizli El*, *Çalığışu*, *Damga*, *Dudaktan Kalbe*, *Akşam Güneşi*, *Bir Kadın Düşmanı*, *Eski Hastalık* romanlarıyla birlikte aşk romanları içinde değerlendirilmesi gereken bir eser olarak görmektedirler. *Ateş Gecesi* için ucuz aşk romanı (Gündüz, 2014: 404) nitelmesi kullanıldığı gibi Reşat Nuri'nin romancılığı üstüne kapsamlı bir çalışma yapan Fethi Naci *Ateş Gecesi* için Reşat Nuri'nin en güzel romanı nitelmesinde bulunduktan sonra daha da ileriye giderek yalnızca Reşat Nuri'nin en güzel aşk romanı olmayıp Türk edebiyatının da en güzel aşk romanı olduğunu söyler (Naci, 2011: 165). Bu yargısını da şöyle temellendirir:

"Reşat Nuri, Miskinler Tekkesi gibi, Kavak Yelleri gibi, en başarılı romanlarında bile, bu romanların sonlarında yorulur gibidir, birden, son sayfaların aceleye getirildiğini, romanın estetik dengesinin bozulduğunu sezersiniz. Oysa *Ateş Gecesi*, başladığı gibi bitiyor: Hep aynı özen, hep aynı titizlik, hep aynı sabırlı çalışma..."(Naci, 2011: 165).

Romanla ilgili yazılan ilginç makalelerden birini kaleme alan Burcu Karahan, ana karakterin sorunlu kişiliği kadar Reşat Nuri'nin de yayınevini ve eleştirmeni bir yanılsamaya düşürmesinin, eseri ilginç kılan bir özellik olduğunu vurgular. Romanda okuyucuya aşk olarak sunulan duygunun yazar ya da karakter tarafından değil, eleştirmenlerce idealleştirildiğini savunur (Karahan, 2004: 32). *Ateş Gecesi* romanında kasabaya ilk geldiği zamanlarda mahalledeki Rum kızlarla yakınlaşıp onlarla bir süre eğlenceli vakitler geçirdikten sonra Afife ile karşılaşır. Kemal Murat'ın ona olan platonik aşkını gidişine yakın bir zamanda itiraf etmesi, sonraları ise Afife'nin onu sevmeye başlaması ve bu aşkı kendisine ve yakın çevresine itiraf etmesi temel bir izlek olarak ele alınabilir. Burada dikkati çeken husus, Kemal Murat'ın Afife ile tanışmadan evvel, aşka dair algısı fiziksel bir yakınlaşmaya tekabül ederken Afife ile tanıştıktan sonra cinsel tatminden çok ruhsal bir tatmin duygusunun farkına varmasıdır (Kanter, 2008: 390).

Bu çalışmanın konusu, *Ateş Gecesi* romanında Rum karakterlere olan bakış ile *Eolya Toprağı*'nda Türk karakterlere olan bakış olduğu için Reşat Nuri'nin romancılığı ve *Ateş Gecesi* romanının tematik özelliklerine, konunun gerektirdiği ölçüde değinilmiştir. Dolayısıyla romanın yapı ve tema yönünden incelenmesi çalışmanın kapsamını aşacaktır. Bu açıdan kişilerin daha iyi anlaşılabilmesi için sadece romanların konusuna ve olay örgülerine yer verilecektir.

2.1. Ateş Gecesi Romanında Konu ve Olay Örgüsü

Aydın'dan Milas'a gelen posta arabasında altı kişiden biri, on yedi on sekiz yaşlarında gösteren bir gençtir. Romanın başkışisi olan Kemal Murat Bey, İstanbul'da mühendis mektebinde ikinci sınıfta okuyan bir talebedir. Yengesi Sabiha, Veliht Reşat Efendi'nin yakınlarından olduğu ve abisiyle evlenmesini istemediğinden üç kardeşi de farklı yerlere sürgün edilirken, üç kardeşin küçüğü olan Kemal Murat Bey Milas'a gönderilir. Burada Kaymakam ve iki arkadaşı tarafından karşılanır. Kaymakam onu, Doktor Selim Bey ve Ceza Reisi Akif Bey ile tanıştırır. Birlikte yemeğe gittikten sonra yine Kaymakamın yardımıyla Kemal Murat, Rumların yaşadığı bir yer olan Kilise Mahallesi'nde Matmazel Varvar Dudu'nun işlettiği pansiyona yerleşir. Rum mahallesinde iki Ermeni aileden biri olan Varvar Dudu elli yaşlarında, nişanlısını genç yaşta kaybetmiş yaşı geçkin bir kızdır. Kemal Murat'ın çocuk denecek bir yaşta Milas'a sürgün gelmesi, mahallede yaşayan herkesin dikkatini çeker. Kadınların ilgisini çekecek kadar güzel bir delikanlı olan Kemal Murat Bey'in etrafında kısa sürede mahallenin en güzel Rum kızları toplanır. Bu fakir ama sevimli kızlar pansiyona önemli müşteriler geldiğinde ve ziyafetlerde Matmazele yardıma gelmektedirler. Mariyanti, Eleniça, Despina, Rina, Miyeris, Panelopiça ve Stematula olmak üzere yedi kişilik kızlar topluluğundan meydana gelen grup, Kemal Murat Bey'in etrafında adeta bir halka oluştururlar. Bu kızlar içinde onun dikkatini en çok Mariyanti ve Rina celbeder.

Kemal Murat Bey, Kilise Mahallesinin kızları ve Matmazel Varvar zamanla kaynaşırlar. Bu arada Kaymakam Bey, Kemal Murat'a Nafia kondüktörlüğünde uygun bir iş bulur. Buradaki işi ve ilçenin önde gelen şahsiyetleriyle oturup kalkması onu, kasaba halkı arasında önemli biri yapar. Kaymakam Bey'den başka ilçenin diğer önde gelen insanları Giritli Doktor Selim Sklavaki, mahallenin muhtarı aynı zamanda eski bir Osmanlı memuru olan Lefter Efendi, kilise başpapazı Baba Hrisantos'tur. Bir süre sonra Matmazel'in pansiyonunun bahçesinde bu şahsiyetlerin katıldığı bir ziyafet tertip edilir. Pansiyon sahibi Varvar Dudu ve kızların da katıldığı gecede gramofon eşliğinde yemek yenir. Başkışı Kemal Murat Bey'in mahalleye gelişinden bir hafta sonra Hristiyanlıkta kutsal bir ayın olan Ateş Yortusu Gecesi yapılır. Havanın kararmasından sonra mahallenin meydanında ve sokak aralarında öbek öbek çalı ateşleri yakılır. Çocuklar, gençler, ihtiyarlar çığlıklar, kahkahalar ve şarkı sesleri eşliğinde ateşlerin alevleri üzerinden atlarlar. Kemal Murat Afife'ye ilk olarak bu gecede rast gelir. Onu daha sonra kilise bahçesinde yine görür. Rum kızlardan birine bu kadının kim olduğunu sorar ve onun Yunanistan'dan geldiğini, önemli bir aileye mensup olduğunu öğrenir. Kızın güzelliğinden epeyce etkilenen Kemal Murat, bu defa Stematula'ya onu sorar. Girit'ten gelen Müslüman bir Türk ailenin kızı olduğunu hatta Doktor

Selim Bey'in kız kardeşi olduğunu öğrenir. Dört yıllık evli olan bu kadını Kemal Bey, Rumca konuşmasından da hareketle başta Yunanlı bir matmazel sanmıştır. Asıl adı Afife olan kadın, Kemal Murat Bey'den birkaç yaş büyüktür ve ağabeyi Selim Bey ve ablası tarafından 'Fofu' diye çağrılır. Genç kadın, İzmirli bir halı tüccarının ikinci karısıdır ve ondan üç yaşında bir oğlu vardır. Afife Hanım yılın yarısını Milas'ta ağabeyi ve ablasının yanında geçirmektedir. Evliliğinde mutsuz olan Afife de, diğer kardeşleri de bu evliliğe dair herhangi bir söz söylememektedirler.

Bir süre sonra Kemal Murat Bey'in anne ve babası Milas'a oğullarını ziyarete gelir. Burada Kemal Murat'ın annesinin rahatsızlanması üzerine Doktor Selim Bey'i çağırırlar. Vakti zamanında Girit'te 'Bursalı Binbaşı' olarak tanınmış ve sevilmiş bir şahsiyet olan Kemal Bey'in babasını Selim Bey, henüz çocukken görse de tanır ve Bursalı Binbaşı olup olmadığını sorar. Olumlu cevap aldıktan sonra Selim Bey, Binbaşının elini öper ve İbrahim Bey Sklavaki'nin oğlu olduğunu söyler. Esasen iki ailenin ve özelinde Kemal Murat Bey'in Doktor Selim Bey'lerin ailesiyle kaynaşık ahabplığı ilerletmesi bu hadiseden sonradır. Milas'ta kaldıkları kırk günlük sürede iki aile epeyce zaman bir arada bulunmuş, bir aile gibi olmuşlardır. Kırk gün sonra biten misafirlikleri her iki ailenin fertlerinde bir ayrılık hüznü meydana getirir. Kemal Murat hem anne babası buradayken hem de onların gidişinden sonra sık sık Afifelere gidip gelir. Daha ateş gecesinde Afife'yi görmüş ve ondan hoşlanmış olan Kemal Murat Bey, zamanla Afife'ye yoğun duygularla bağlanır ve geri kalan her şey ona boş gelir. Ona karşı olan bu duygularının delilik derecesine varması, bir gün dağlarda dolaşırken bir akarsuyun kenarında bir kayadan ötekine atlayarak ayağını kırmasından sonradır. Bu olay üzerine Doktor Selim Bey onu evlerine götürür. Yirmi sekiz gün boyunca onlarda kalır. İki kız kardeş ona iyi bakarlar. Kemal Murat Bey Afife'ye olan aşkını itiraf eder. Fakat genç kadından istediği yanıtı alamadığı gibi ondan bu konuyu bir daha açmaması yönünde bir uyarı da alır. Bir süre sonra Meşrutiyet ilan edilir. Kemal Murat nihayet Milas'tan ayrılır.

İki ana kısımdan oluşan üç yüz yirmi altı sayfalık romanın birinci kısmı, iki yüz elli üç sayfadır. Başkışı Kemal Murat Bey'in Milas'ta kaldığı süre iki yıldır ve olaylar bu iki yıl içinde gerçekleşmektedir. Romanın ikinci bölümü 1918 yılı ile başlar. Başkışının sürgünlüğü üzerinden on yıl geçmiştir. Yazar zamanda atlamalar yaparak geriye dönüşlerle romandaki kişiler hakkında malumat verir. Kemal Bey, Milas'tan dönüşünün ikinci ayında Nafia Nezareti tarafından Almanya'ya tahsile gönderilir. Burada beş yıl kaldıktan sonra İstanbul'a döner. İttihatçıların hükümette olduğu bu dönemde Kemal Murat Bey ve diğer ağabeyleri önemli görevlere gelirler. Eski bir sürgün olarak kendisi de önemli bir mevki sahibidir. Artık otuz yaşında olan Kemal Murat Bey'in yaşadığı tecrübeler ve geçen yıllar, onun kafa ve ruh bakımından olgunlaşmasını sağlamıştır. Balkan Savaşları sırasında Kemal Murat Bey'in babası ölür.

Umumi harbin son aylarında, bir gün köşke bir kadın gelir. Afife ile yıllar sonra karşılaşmaları hem Kemal Murat Bey hem de annesi için beklenmedik bir sürpriz olmuştur. Sklavakiler'in bu mağrur ve nazlı kızlarından eser kalmamıştır, karşılarında hâlinden ve görünüşünden fakir ve garip olduğu belli olan zavallı bir kadın vardır. Kocasını epey zaman önce kaybeden Afife Hanım'ın ağabeyi Doktor Selim Bey de Balkan Savaşları sırasında tifodan ölmüştür. Milas'taki büyük evlerini satmak zorunda kalmışlar, aileden geriye kalan iki kız kardeş ve Afife'nin oğlu, şimdi başka bir eve taşınmışlardır. Afife şimdi on beşinde olan oğlunu Kuleli idadisine vermek için Kemal Murat Bey ve ağabeylerinin bir yardımı olur umuduyla onlara gelir. Bir süre köşkte misafir olarak kalır. Bundan sonra olaylar hızlı bir biçimde gelişir, iki eski âşık geçmiş güzel günleri, aşklarını yâd ederler. Afife Hanım'ın Murat Bey'e olan aşkı çılgın bir hâl alınca büyük abla, Kemal Murat Bey'in öldüğünü, artık ona dair bir ümit beslememesi gerektiğini Milas'ta söylemiştir. Bu yalanı, onu unutmaması için uydurmuştur. Bu itiraf Kemal Bey'i epeyce şaşırtır. Afife iki yıl önce bir gazetede fotoğrafını gördükten sonra Kemal Bey'in hayatta olduğunu öğrenir ve buraya bir şekilde gelmenin hesabını yapar.

Kemal Bey İstanbul'a döndükten sonra Afife'ye ona olan duygularının yoğunluğundan, yaşadığı olaylardan bahseder. Afife, onu çok sevdiğini itiraf eder. Bu yoğun duygular içinde Kemal Bey'in de ona olan eski derin aşkı depreşmeye başlar. Beraber vakit geçirerek bu mutlu günlerin biteceğinin ve bir daha görüşemeyeceklerinin ikisi de bilincinde oldukları için birlikte olurlar. Afife ertesi gün bir vapurla İstanbul'dan ayrılacağını ve onun kendisini uğurlamaya gelmesini yalvararak ister. Bu isteğine olumlu yanıt veren Kemal Murat Bey, Afife'yi uğurlamaya gitmez. Gitmemesine sebep olarak da ayrılık sahnesine tahammül edememek, yabancılar arasında çıkacak bir kriz ve rezalet ihtimali gibi gerekçeleri gösterir. Fakat en doğru gerekçe ise artık Afife'den isteyecek bir şeyinin kalmadığını kendi kendine itiraf etmesidir.

2.2. Şahıs Kadrosu

Bu makalenin konusu *Ateş Gecesi* ve *Eolya Toprağı* romanlarında yapı ve tema incelemesi olmayıp Rum ve Türk karakterlerin nasıl ele alındığı meselesi olduğu için olayların akışında önemli rol oynayan başkişi, norm karakterler, kart karakterler ve fon karakterler adı altında Rum ve Türk kişiler üzerinde durulmuştur. Dolayısıyla romanda diğer fon karakterler ve kart karakterler üzerinde durulmamıştır. *Ateş Gecesi* romanında Rum karakterler fon olarak işlendiği için bu kişiler fon karakterler başlığı altında ele alınmıştır.

2.2.1. Başkişi

Ateş Gecesi romanının başkişisi Kemal Murat'tır. İstanbul'da mühendis mektebinde okuyan on sekiz yaşında bir gençtir. Ağabeylerinden biriyle evlenen yengesinin sarayla olan bağından ötürü ve padişahın istemediği evliliği yüzünden diğer iki abisiyle birlikte o da sürgüne gönderilir. Sürgün yeri o dönemin küçük bir kasabası olan Milas'tır. Bir ergen olarak buraya gelen Kemal Murat burada çok farklı bir çevrenin değişik insanlarıyla karşılaşır. Bir yanda yaşlı başlı devlet görevlileriyle yakın ilişki içinde olması bir yanda da yoksul bir Rum mahallesinde ikâmet etmesinden dolayı sevimli ve kendi hâlinde kızlarla tanışıp onlar tarafından paylaşılamayan güzel bir erkek olması hasebiyle mahallenin gözde bir şahsiyeti haline gelmiştir. İlahi/hâkim bakış açısıyla olayların anlatıldığı ilk birkaç sayfadan sonra kahraman anlatıcının olayları anlatmaya başlamasıyla başkişinin kim olduğu da okur tarafından hemen anlaşılmaktadır. Zamanda ileriye doğru atlama yapılarak birden bire otuz yıl sonrasına gelinmekte ve Milas'a geldikleri gün tanıştığı Kaymakam, Selim Bey, Akif Bey gibi kasabanın önde gelen kişileriyle olan münasebetini şimdi elli yaşın vermiş olduğu hayat tecrübesiyle değerlendirmektedir.

"Şimdi elli yaşındayım. Bu kadar çabuk bağlanan bir dostluk bağına hayatımda bir ikinci defa tesadüf etmedim. Hem de şu vardı ki, onlar yaşlı başlı adamlardı. Ben akli başından iki karış yukarıda toy bir çocuk. Yani uzlaşmaz iki ayrı dünyanın insanı." (Güntekin, 2021: 11).

Gerçekten de kasabaya geldiği günün ertesinden başlayarak, biraz da Kaymakam Bey'in kendisine bir mühendisin yanında yardımcı mevkiinde iş bulmasının da etkisiyle, bu yaşlı insanlarla hemen kaynaşıp onlarla ahablığı ilerletir. Milas'taki ilk birkaç ayda mahallenin en merkezi mekânı konumunda olan Matmazel Varvar Dudu'nun pansiyonunda Rum kızlarla eğlenceli ve şamatalı vakitler geçirir. Afife'yi gördükten ve ona âşık olduktan sonra diğer kızlardan ve pansiyondan yavaş yavaş uzakta ve sevdiği kadının yaşadığı ev, Doktor Selim Beylerin büyük evine sık sık giderek orada zaman geçirmeye başlar.

2.2.2. Norm Karakterler

Romanda norm karakter olarak öne çıkan kişiler Kaymakam Bey, Afife ve Matmazel Varvar Dudu'dur. Kaymakam Bey, hem Milas kazasının en yüksek mülki amiri olması hem de ilçeye bir politik sürgünün geleceği haberini aldıktan sonra Kemal Murat'ı ilk karşılayan karakter olarak başkişiden sonraki en önemli kişidir. Kaymakam Bey, görmüş geçirmiş bir insan olarak insana ve hayata dair olan deneyimlerini genç adama aktararak dünyaya olan bakışının değişmesinde birinci derecede etki sahibidir. Bu anlamda okurun, başkişi Kemal Murat'ın yaşadığı

tecrübenin derinliklerine dalmasını sağlamada bir sıçrama tahtası rolünü yerine getirmiştir (Stevick, 2010: 186). Ayrıca her ikisi de edebiyatı, kitapları seven kişilerdir. Onları bir araya getiren biraz da bu özellikleridir. Fazladan Kaymakam Bey gizli bir Namık Kemal hayranıdır. Kemal Murat'ın onun hakkındaki düşünceleri olumludur.

"Kaymakam, babacan adamdı, şen adamdı. Kısa boylular, daha doğrusu cücelerde ender tesadüf edilen kalın, ferah bir sesi vardı." (Güntekin, 2021: 11).

Fakat onu biraz daha tanımaya başlayınca farklı bir özelliğini, balık ve altına olan düşkünlüğünü keşfeder. Meşrutiyet'in ilan edildiği yıllarda halk onu rüşvet almakla itham etmiş, Yahudi bir tefeciyle birlikte başına çürük domateslerden bir çelenk geçirmiş, gaz tenekeleri çalarak bir süprüntü arabası içinde korkunç bir merasimle şehirden çıkarmışlardır (Güntekin, 2021: 20). Yine de Kemal Murat Bey'in Milas'ta kaldığı iki yıl boyunca ona bir baba gibi davranmış, devamlı korumaya çalışmıştır.

Afife, Girit'ten Milas'a göç etmiş tanınmış bir ailenin küçük kızıdır. Babası İbrahim Sklavaki ve büyük ağabeyi Celâl Sklavaki, Girit'te kurtuluş mücadelesi vermiş önemli şahsiyetlerdir. Şimdi hayatta kendinden büyük bir ağabeyi Doktor Selim Bey ve büyük abla diye çağrılan büyük kız kardeşi vardır. Aile içinde 'Fofa' diye çağrılan Afife romanın olay örgüsü içinde ilk birkaç ay varlığı bilinmez. Ateş Yortusu Gecesi'nde ilk olarak sahneye çıkar ve Kemal Murat Bey onu ilk defa bu gecede görür. Kemal Murat ile tanıştığında dört yıllık evlidir ve üç yaşında da bir oğlu vardır. Afife Kemal Murat'tan beş yaşa büyüktür. Mutsuz bir evliliği olan Afife de boşluk içinde fakat etrafındaki insanların kendisi ve ailesi hakkında kötü bir söz söylememeleri için dikkatli davranmaktadır. Kemal Murat, Doktor Selim Beylerin evine sık sık gider ve zamanla Afife'yi görmeden duramaz hâle gelir. Afife Kemal Murat Bey'e evli ve çocuklu bir kadın olması ve Kemal Murat'ın yeterince olgun olmayışı hatta onu çocuk olarak görmesi dolayısıyla hiçbir zaman ona beklediği ilgiyi göstermez. Kemal Murat Bey, Milas'tan ayrılmaya yakın bir zamanda ona olan aşkını itiraf eder. Kemal Murat Milas'tan ayrıldıktan sonra Afife, onu sevdiğini anlar ve aşkını kendine itiraf eder. Romanın ikinci kısmı 1918 yılı ile başlar. Aradan on yıl geçmiştir ve Afife İstanbul'a gelerek Kemal Murat'ın karşısında hiç beklenmedik bir anda çıkar. İki âşık yıllar sonra kırık ve hüznünlü duygularla buluşur. Bir süre Kemal Murat'ın ailesinin yaşadığı köşkte kalır. Burada birlikte olurlar. Bir süre sonra Afife, köşkten ayrılarak Milas'a döner.

Matmazel Varvar Dudu, *Ateş Gecesi* romanının bir diğer norm karakteridir. Rum mahallesinde yaşayan iki Ermeni aileden birine mensuptur. Daha doğrusu kimi kimsesi olmayan, yaşı elliden fazla bir kızıdır. Gençliğinde Kegam adlı bir genci sevmiş, düğünlerine on beş gün kala

genç adam hastalıktan ölmüş, Varvar Dudu da bir daha kimseyi sevmemiş ve evlenmemiştir. Kaymakam Bey, Kemal Murat'ı onun pansiyonuna getirir ve Milas'ta kaldığı iki yıl boyunca -bir aylık Doktor Selim Beylere olan misafirliği sayılmazsa- bu pansiyonda kalmıştır. Kilise mahallesinin en gösterişli evlerinden birini işleten Varvar Dudu temiz, titiz ve tutumlu bir kadın olmasına rağmen fakir mahalle halkına gösteriş yapmayı seven ve zenginliğe kıymet veren bir kadındır. Onun şatafata ve gösterişe ehemmiyet veren bu hâli Kemal Murat'ın da işine gelir. Çünkü buraya sürgün olarak gelmesi, iyi bir iş sahibi olması, pahalı ve havalı kıyafetler giymesi, mahalledeki kızlara metelik vermeyen tavrı onu, özellikle Rum kızların gözünde daha gizemli ve çekici bir erkek konumuna getirir. Ayrıca ilçenin önde gelen insanlarına pansiyonda ziyafet verilmesi, burayı ve dolayısıyla Matmazeli, Kilise mahallesinin gözünde daha prestijli bir konuma da getirmektedir.

2.2.3. Rum Karakterler (Fon Karakterler)

Roman inceleme yönteminde fon karakterler derinliği olmayan, dekoratif unsur özelliği olan kişiler olarak kategorize edilse de Reşat Nuri'nin romanında farklı bir mahiyet kazanmaktadır. *Ateş Gecesi* romanı gibi küçük bir kasabada vuku bulan olayların nasıl bir sosyal ortam içinde olduğu, toplumsal ilişkilerin davranış örgüsünün anlaşılmasında fon karakterler önemli veriler sunmaktadır (Kavaz, 2018: 60). *Ateş Gecesi* romanında fon karakter konumunda olan Rum kişiler olayların akışında ve başkisi Kemal Murat'ın iç dünyasını, duygularını anlamak açısından adeta bir ayna görevi görürler. Özellikle yoksul Kilise mahallesinin Rum kızları romana ayrı bir şenlik katmakta, Millas'ın deyişiyle *Ateş Gecesi*'ni adeta, bir Rumlar romanı yapmaktadır (Millas, 2005: 216). Yazar romandaki Rum kişilere olumlu özellikler atfeder. Özellikle Rum kızlar fakir ama samimi bir karaktere sahiptirler. Burada yaşayan kızların yoksulluğu ile Kilise Mahallesi'nin yoksulluğu arasında adeta bir koşutluk vardır.

"Kilise mahallesi kışın çamur, yazın bir güneş ve toz deryası haline gelen bir meydanın etrafına dizili çarpık çurpuk eski zaman evlerinden meydana gelmiş bir mahalleydi. "(Güntekin, 2021: 42).

Burada yaşayan insanların sosyo-ekonomik durumları ile yaşadıkları mekân adeta bir kader ortaklığında birleşmektedir. Kilise başpapazı Hrisantos, Lefter Efendi, kızlar Stematula, Mariyanti, Eleniça, Despina, Rina, Miyeris, Panelopiça (Piça) olmak üzere Kemal Murat'ın deyişiyle 'bir alay kız'dan oluşmaktadır (Güntekin, 2021: 65).

Kemal Murat, Rum mahallesine geldikten sonra arkadaşlık kurduğu ilk kız Stematula'dır. Simsiyah kıvrıkcık saçları, ucu hafifçe kalkık zarif bir burnu ile parlak gözlere sahip olan Stematula

adeta bir esmer güzelidir. Fakir ve yatalak bir amcanın yanında büyümüş kimsesiz bir kız olan Stematula, mahallenin en serbest ve şamatacı kızıdır. Erkeklerle açık saçık şakalar yapar, delikanlılarla hatta evli barklı adamlarla düşüp kalktığı için mahalle halkı kendisine olumsuz bir gözle bakmaktadır. Kemal Murat'ı diğer kızlardan kıskandığı için söz gelimi Rina ile biraz yakınlaşıncı kıza Rumca hakaretler eder, aşağılayıcı sözler söyler.

Rum kızlar arasında en kurnaz olanı Rina'dır. Kilise Mahallesi'nin Rum kızları, mahallenin gözde erkeği konumunda olan Kemal Murat ile daha yakın olabilmek için mahalleye geliş saatinde sanki bir rastlantı eseri olarak yoluna çıkıyorlarmış gibi kurnaz bir taktik geliştirirler. Kemal Murat'ın Rina ile yaklaşması böyle bir zamana tesadüf eder. Üç defa bu şekilde onun karşısına çıkar ve birlikte mahalleye gelirler. Kemal Murat gibi önemli bir şahısla bu şekilde yakınlık kurmaya çalışması mahalle halkının tepkisinden dolayıdır. Geniş ve parlak alnı, olanca derecede güzel olan ağız yapısı ve burnu, yanakları çilli, çenesi hafifçe çarpık olan bu kıızı Kemal Murat pek güzel bulmasa da birlikte mahalleye gittikleri ilk akşam ondan etkilendiğini kendine itiraf eder.

Gözleri görmediği için artık çalışmayan ihtiyar bir kuyumcunun kızı olan Mariyanti, yedi Rum kız içinde Kemal Murat'ın en çok beğendiği kızıdır. İri boyu, kalın örgülü platin rengi saçlarıyla onun dikkatini çeker. Kemal Murat'a fazla yüz vermemesi, ciddi ve vakur tavrı onu, daha da çekici kılar. İstanbul'daki eski sevgilisi Melek'i de andırdığı için Kemal Murat'ın gözünde ayrıca bir öneme sahiptir. Bir Grek heykeline benzettiği bu göz alıcı kııda bir parça aptallık bulmaktadır. Böyle düşünmesinin sebebi, kendisinin onunla sohbet etmek için bulduğu mevzulara, konuşmalara ilgi göstermeyip vurdumduymaz bir tavır takınmasıdır. Kemal Murat yıllar sonra o günleri anımsadığında Mariyanti'yi, bu renk güzeli Rum kızını, dönemin ünlü sinema aktristi Greta Garbo'ya bile benzetir.

Mahalle halkının Piça diye çağırdığı Panelopiça ise dağınık saçlarının kapadığı çıkık alınlı, kalın siyah kaşlı, sivri çenesiyle yedi kız içinde en biçimsiz ve çirkin olandır.

Mariyanti'den sonra kızlar arasında en iri vücuda sahip olan Eleniça, bebek yüzlü, küçük gözlü, vara yoğa sevinerek gülen, etli yanaklı, göz kapakları biraz şiş olan bir kızıdır. Kızlar arasında Türkçeyi en az bilen odur.

Yedi kızdan geriye kalan Despina ve Miyeris hakkında yazar kayda değer bir malumat vermemektedir. Matmazel Varvar Dudu'nun kasabanın ileri gelen şahsiyetlerini çağırdığı ziyafetten birkaç gün evvel kızlar ona, bu ziyafet için yardıma gelir. Despina ve Miyeris'in de bu

ziyafetin hazırlık aşamasında çalıştıklarına dair bir bilgi vardır. Başkişi Kemal Murat'ın Milas'a geldikten sonra ailesinden uzakta ve yalnız yaşayan bir erkek olarak kadınların dünyasına girmesi ve kendi potansiyelini keşfetmesinde Rum kızların önemli bir rolü vardır. Bu kızlar içinde özellikle Stematula ve Rina, Kemal Murat'ın Afife'yi gördüğü ana kadar olayların entrik kurgusu içinde hem başkişinin psikolojisinin anlaşılmasında hem de kendi duygusal dünyalarının aksettirilmesinde fon karakter olmayı açacak bir işleve sahiptirler. Bu anlamda Matmazel Varvar Dudu, Stematula ve Rina gibi şahıslar en başkişi Kemal Murat kadar canlı ve gerçekler (Geçgel, 2011: 290).

Kilise Mahallesinin muhtarı olan Lefter Efendi, hükümet ve mahkemelerde hâlâ sözü geçen eski bir Osmanlı memurudur. Hasta ve sümsük bir ihtiyar gibi görünmesine rağmen aslında uyanık ve iş bilir biridir. Herkesi tanır ve memleket ve dünyaya dair siyaseti de yakından takip eder. Varvar Dudu'nun sevmese de çekindiği ve saygı duyduğu bir kişidir.

Baba Hrisantos, Rum kilisesinin başpapazı olup Kilise mahallesinde önemli şahıslardan biridir. Varvar Dudu'nun Kaymakam Bey, Lefter Efendi, hasta olduğu için gelemeyen Doktor Selim Bey ve Hrisantos'u çağırmasının nedeni, Milas'ın ve mahallenin önde gelen şahsiyetlerini evinde ağırlamanın bir prestij yaratması ve mahalle halkına karşı bir gösteriş yapmaktır. Başpapazı çağırmasındaki asıl amaç ise mahallede yaşayan tek Ermeni olduğu için bir gün ölürse cenazesini kaldıracak ve günah çıkaracak bir din adamına muhtaç olmasındandır. Matmazel Varvar bir gün ölünce duasız gömülmekten korkmaktadır.

Madam Angeliki, fakir bir çamaşırcı kadın olup Varvar Dudu'nun yan komşusudur. Evde ihtiyar bir kocası vardır.

3. İlias Venezis ve *Eolya Toprağı*

Çağdaş Yunan edebiyatının 1930 Kuşağı içinde yer alan önemli yazarlarından biri olan İlias Venezis (1904-1973), Ayvalık'ta doğmuş ve liseyi burada okumuştur. Ayvalık'ın ileri gelen ailelerinden birine mensup olan Venezis, daha on altı yaşında iken şiirler yazar ve bu şiirleri İzmir'de çıkan *Nea Zoi* (Yeni Yaşam) dergisinde yayımlar (Millas, 1998: 13-14). Yedi çocuklu bir aileye mensup olan Venezis, Birinci Dünya Savaşı yıllarında o ve beş kardeşi anneleriyle birlikte Midilli adasına giderler. Babası ve bir kız kardeşi Ayvalık'ta kalır. 1919'da tekrar yurda dönen Venezis, 1922-1923 yılları arasında on dört ay Türkiye'de amele taburlarında zor günler geçirir (Millas, 1998: 14). Türkiye ile Yunanistan arasında imzalanan Nüfus Mübadelesi'nden sonra Midilli'ye dönüş yapar. 1932 yılında Atina'ya yerleşir ve burada bir bankada çalışarak hayatına devam eder. *Numara 31328* adlı romanı (1931), amele taburlarında esirlere dağıtılan numaralardan kendisine verilen sayıyı belirtmektedir. Bu kitabın yayımlanması Venezis'in, ülkesinde bir yazar

olarak tanınıp ün kazanmasını sağlar. 1939 yılında *Dinginlik* adlı ikinci romanını yayımlayan yazarın üçüncü ve en tanınan romanı 1943'te yazdığı *Eolya Toprağı*'dir. Bu roman yayımlandığında epeyce ses getirir ve birçok dünya diline çevrilir. II. Dünya Savaşı yıllarında Yunanistan'ın Alman işgali sırasında tutuklanarak ölüm mahkûmlarının bulunduğu bir cezaevine atılan Venezis, Yunan aydınlarının etkili protestoları neticesinde serbest bırakılır (Nersesoğlu, 2021: 98). 1957'de Atina Akademisi'ne seçilir. Hayatının son yıllarını Midilli adasının Ayvalık'a bakan tarafında bulunan Eftalu denen yörede geçiren yazar burada vefat eder (Millas, 1998: 15). Sözü edilen üç romanı dışında iki romanı daha olan yazarın gezi yazısı, hikâye, tiyatro, tarih, anı türünde de eserleri mevcuttur. *Eolya Toprağı* dışında diğer eserleri de önemli dünya dillerine çevrilen İlias Venezis'in anılarını ve yazılarını içeren, ölümünden sonra yayımlanan son eseri *Selam Sana Küçük Asya* (1974) adını taşır.

3.1. *Eolya Toprağı* Romanında Konu ve Olay Örgüsü

Dünya, Şafağın Harmonisi ve İnsanlar adlı üç ana bölüm ve alt başlıklardan oluşan romanda, Kimidenia başlığı altında dalgaların karşı kıyıdan Anadolu kıyılarına gelişi lirik doğa betimlemeleriyle verilir. Dalgalar bir insan gibi konuşur ve Eolya toprağına Ege'nin mucizesini anlatalım derler. Yazarın buradaki anlatımı Yaşar Kemal'in Çukurova romanlarının girişinde yaptığı doğa betimlemelerini andırır. Sonrasında romanın başkahramanı olduğunu sezdirenen kişinin ağzından ataları ve ailesi hakkında bilgi verilmeye başlanır. Kışları şehirde kalıp baharla birlikte de Kimidenia da denilen Ege'nin dağlarından karların kalkmasıyla annesi ve diğer kardeşleri olan Anthippi, Agapi, Artemis ve Lena ile birlikte yazı geçirecekleri dedesiyle ninesinin çiftliğine götürmektedir. Başkişinin altı yaşında olduğu romanın ilk sayfalarında belirtilir ancak isminin Petro olduğu romanın 141. sayfasında söylenir. Çiftliğin annesinin babası zamanında nasıl kurulduğunu, ağaçların dikildiğini, üzüm bağlarının ekildiğini annesinden öğrenen Petro, haydutların korkusundan çiftliğin Sarımsaklı'nın sağlam taşlarıyla yapıldığı için bir manastıra veya bir kaleye benzediğini de aktarır. Çiftlikte bütün yıl tarlada çalışan çiftçiler ve kadınlar mevcuttur. Ayrıca yine haydutların korkusundan dolayı tedbir amaçlı olarak ihtiyaç anında çiftçilere dağıtılacak kılıç ve Martin tüfeklerin olduğu da belirtilmektedir. Başkişi Petro'nun dedesi Yanako Bibelas, otoriter ve cesur bir adamdır. Çiftlik halkı ona saygı duyar. Ninesi Despina sevimli ve merhametli biridir. Dedesi ve ninesi ikinci çocukları Urania'nın doğduğu yıl çiftlikte yaşadıkları ilginç olayları da anımsarlar. Burada geriye dönüş yoluyla çok eskide kalmış bazı olayların yaşandığı zamana giderler. Çiftlikte günler mutlu mesut bir şekilde geçerken bir gün bir çoban onlara bir mesaj getirir. Çoban, Laz adlı bir eşkıyanın on beş silahlı adamıyla karşılaştığını,

Bibelas'ın çiftliğinde kaç kişinin olduğunu, silahlarının olup olmadığını, bugünlerde hükümet atlılarının görünüp görünmediği gibi sorular sorduklarını söyler. Laz Efe çobana bir mesaj vererek çiftlik sahibi Yanako Bibelas'a götürmesini söyler. Mesajda bu gece konağında kalacağını, ayrıca beş yüz lirayı da hazır etmesini ister. Mesajı bir mendilin ucuna sarıp bağladığı bir mermi ile birlikte yollar. Çobanın Laz Efe'den getirdiği bu mesaj çiftlikte büyük bir telaş yaratır. Yanako Bibelas bu durum karşısında nasıl davranacağını düşünür. Sonunda çobana, Laz'a gidip konağına gelen herkesin gerektiği gibi ağırlanacağını fakat istediği miktar olan beş yüz lirayı veremeyeceğini ancak yüz lira gönderebileceğini iletmesini tembih eder. Laz Efe ve adamları çiftliğe gelirler. Onlara güzel bir akşam yemeği hazırlanır. Yenilip içildikten sonra bir bebeğin ağlama sesi duyulur. Laz bu sesin ne olduğunu sorar. Bibelas bu sesin dün doğan kızına ait olduğunu ayrıca bebeğin annesinin de ağır hasta olduğunu söyler. Laz Efe ve adamları kalkarlar. Yanako Bibelas'ın ona gönderdiği yüz lirayı geri vererek bu parayı, eşine kızının çeyiz parası olarak verdiğini de ekler. Sonra da atlarına binip giderler. Yanako Bibelas karısı Despina ile konuşurken geçmişe döner ve bu olayı anımsar. Başkışı Petro kız kardeşleri içinde en çok Artemis'i sever. Kendi altı yaşında Artemis ise sekiz yaşındadır. Onunla sık sık sohbet eder, birbirlerine sırlarını anlatırlar. Artemis günün birinde sarı yıldızlı avcı ile karşılaşır. Ondan epeyce etkilenir. Ve bir gün onunla evlenip mutlu olacağı hayaliyle yaşar. Fakat komşu çiftliğe gelin olarak Doris'in gelişinden sonra avcı hep onunla vakit geçirir, birlikte Kimidenia'da gezintiye çıkarlar. Bu durum Artemis'i çıldırtıcı bir kıskançlığın içine iter. Petro bir gün çiftliğe uzak sayılan bir yerde gezinirken avcı ve Doris ile karşılaşır. Doris'e eğer isterse kendisini bir kartal yuvasına götürebileceğini söyler. Ona bir kartal yavrusu getirmek ister. Avcı ise hanımına bir ayı yavrusu hediye etmek ister. Doris bu fikri benimsemez. Sebebi de zincirlenmiş, sürüklenen hayvanları istememesidir. Saçlarının üzerinden uçarak onu takip eden bir kartalı olmasını daha çok arzular. Birlikte bir mağaraya giderler. Petro kartal yuvasına tırmanırken tam o sırada kartal gelir. Kartal ona saldırmaya çalışırken Doris, kartala nişan alarak onu vurur. Petro aşağı düşer ve sonrasını hatırlamaz. Gözlerini açtığında bir kayanın dibinde uzanmış hâlde olduğunu farkına varır. Onu önce kendi çiftliğine götürür. Doris orada Petro'nun yaralarını sarıp dinlendikten sonra alıp Bibelas'ın çiftliğine getirir. Romanın sonunda Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla Türkler ile Rumlar arasında da bir savaş başlar. Yörede yaşayan Rumlar çaresiz bir şekilde yaşadıkları toprakları bırakmak zorunda kalırlar. Yanako Bibelas çiftliğinden ayrılırken yere diz çöker ve eğilip toprağı öperek son vedasını yapar. Önce Dikili'ye gidip oradan da kayıkla ayrılırlar. Kayıkta Yanako Bibelas, gittikleri ülkede fesleğen ekmek için gömleğinin içindeki keseye Eolya toprağından biraz koymuştur.

Romanda çiftlikte olan rutin işler ve doğa betimlemeleri dışında esasen üç önemli gelişme olay örgüsünün merkezini oluşturmaktadır. Birincisi Laz Efe'nin bir gün çiftliğe gelmesidir. Çok korktukları hâlde Laz, kendilerine bir kötülükte bulunmaz. İkincisi komşu çiftliğin sahibi Vilaraslar'a İskoç ülkesinden Doris'in gelmesi ve sonrasında gelişen olaylar ve hem güzel hem de iyi ata binen, iyi silah kullanan, gezmeyi ve yeni yerler görmeyi seven Doris ile çiftlikte çalışanlardan biri olan Petro ile tanışmalarıdır. Üçüncüsü de romanın sonlarına doğru, üçüncü bölümde Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla burada yaşayan Hristiyan Rum halkın doğdukları toprakları terk edip göç etmek zorunda kalmalarıdır.

1943 yılında yayımlanan *Eolya Toprağı* romanında, Kimidenia olarak adlandırılan Ayvalık'ta bir çiftlikte yaşayan eski ve soylu bir ailenin başından geçenler, çoğunlukla başkışı Petro'nun gözünden anlatılır. Bazen Kimidenia bazen de Eolya ismi mekân unsuru olarak öne çıkar. Anadolu'nun Ege'deki kuzey kıyılarına verilen bir ad olan Eolya (Millas, 2005: 368), daha geniş bir coğrafi alanı ifade eder. Üç ana bölüm ve alt başlıklardan oluşan romanda olaylar kabaca 1910-1914 yılları arasında geçer. Romanın ana teması insanın doğayla olan masum ve dingin ilişkisi ve doğduğu topraklara yani vatanına duyduğu sonsuz sevgidir. Birinci Dünya Savaşı patlak verdiğinde Eolya bölgesinde ve çiftlikte yaşayan insanlar vatanlarını terk etmek zorunda kalırlar. Roman, o güne kadar bilinen klasik roman anlayışından farklı bir tarzda kaleme alınmıştır. Eserin başında verilen önsözde de belirtildiği gibi masal, efsane ve öykülerle hemhâl bir üslupla karılmış bir şekilde yazılmıştır. Romandaki bu anlatım farklılığı, henüz o dönemde edebî literatürde bilinmeyen, önemli örnekleri 1960'larda verilen büyümlü gerçekçilik akımının özelliklerini taşımaktadır. Fantastik ve gerçekçi olayların büyümlü sayılan unsurlarla birbirine bağlandığı (Tanrıtanır ve Çalışkan, 2017: 304) bu akımda yer yer batıl inançların da işlendiği bir vaka vardır. *Eolya Toprağı* romanında masalsı ve büyümlü bir atmosferi işaret eden ilk şey, alt başlıklarla verilen her bölümün başında, ilk sözcüğün baş harfinin üzerinde olduğu bir görselin verilmesidir. Bu resimler romanın genel dokusuna doğayla iç içe masalsı bir hava vermektedir. Yazar romanda bazen hayvanların ağzından bazen de roman kişilerinin ağzından doğadaki varlıkları, canlıları, ağaçları bir masal havası içinde anlatır. Hatta bazen masalımsı anlatım bir başka masalla birleşir.

"Anlamıyordum o zamanlar, çocuktum daha, alim eleştirmen edasıyla nasıl ninemin kırmızı başlıklı kızıyla dedeminkini değerlendiriyordum ki, ikisinin de öyküsü aynıydı, ama özellikleri, tarzları farklıydı. Ninem masala mülayim, sade bir ton katıyordu. Ninemin kurdu, onun gibi iyi yürekliydi, yalnızca zavallı,

istemeden yoldan çıkmıştı. O yüzden kırmızı başlıklı kızın ninesini yemiş, sonra da küçük kıızı yemek istemişti. " (Venezis, 2013: 81).

Sözü edilen masal, Alman kültüründe önemli bir yeri olan *Grimm Masalları* içinde çok bilinen bir örnektir. Kolundaki sepetinde ninesine yiyecek götüren Kırmızı Başlıklı Kızla onu yemek isteyen kötü kalpli kurdun hikâyesi masalın özünü oluşturmaktadır. Venezis burada, aynı zamanda postmodern romanda önemli bir teknik olan metinlerarasılık'ı uygulamıştır.

İlias Venezis'in *Eolya Toprağı* romanında canlılara, ağaçlara, kuşlara denize, dağlara yani bütün doğaya karşı sınırsız bir sevgi ve kucaklama temasının yanında vatanından kopamamanın getirdiği yoğun duygular da vardır.

3.2. Şahıs Kadrosu

3.2.1. Başkişi

Eolya Toprağı romanında başkişi Petro'dur. Romanın başında altı yaşındadır, romanın sonlarında ise on yaşına gelmiştir. Olaylar onun gözünden anlatılır. Doğayı, canlıları seven cesur bir çocuk olan Petro, sarı yıldızlı avcıdan etkilendiği için o da büyüyünce bir avcı olmak ister. Yaşadığı topraklara yoğun bir sevgiyle bağlıdır. Dört kız kardeşi içinde en çok Artemis ile yakınlık kurar.

3.2.2. Norm Karakterler

Petro'nun kız kardeşi Artemis ve dedesi Yanako Bibelas ve Doris norm karakter olarak öne çıkan kişilerdir. Artemis, Petro'dan iki yaş büyük kız kardeşidir. Kardeşleri içinde en çok konuşup sohbet ettiği kişi Petro'dur. Hassas bir yapıya sahip, hayal gücü geniş, meraklı bir kızdır. Günün birinde sarı yıldızlı avcı ile karşılaşır ve ondan epeyce etkilenir. Bir gün onunla evleneceği hayalini kurar.

Yanako Bibelas yetmiş yaşında iri yarı, heybetli ve cesur bir kişi olup olayların geçtiği çiftliğin sahibidir. Bütün çiftlik halkı ona saygı duyar. Giyim kuşamına da dikkat eden titiz biridir. Bazen karısı Despina ile sohbet ederken geçmişe, gençlik yıllarına döner ve o günleri birlikte anarlar.

Doris, İskoç ülkesinden komşu çiftliğin sahibi olan Vilaraslar'a gelin olarak gelen genç bir kadındır. Çiftliğe geldikten kısa bir süre sonra kocası askerliğini yapmaya gider. Usta bir binici, iyi silah kullanan Doris aynı zamanda piyano da çalmaktadır. Çiftliğe geldikten sonra yöreyi tanımak istemiş, kendisine rehber olarak verilen çiftlik çalışanlarından sarı yıldızlı avcı ile günlerinin

çoğunu yeni yerler görmek ve avcılık yapmak üzere dışarıda geçirmiştir. Sürekli avcı ile birlikte gezdiği için Artemis onu kıskanır.

3.2.3. Türk Karakterler (Kart Karakterler ve Fon Karakterler)

Kart karakterler entrik kurgudaki çatışmayı canlı tutan, karşıt gücü temsil eden tek boyutlu kişilerdir. Genelde olumsuz özelliklerle öne çıkarak başkişinin gelişimini engeller (Karabulut, 2018: 409). *Eolya Toprağı*'nda Türk karakterlerin sayısı *Ateş Gecesi* romanındaki Rum karakterlerin sayısı kadar değildir. Kart karakter olarak Laz Efe ön plana çıkmaktadır. *Eolya Toprağı* romanında Laz Efe sahneye ilk çıktığında korkunç, ürkütücü, acımasız gibi niteliklerle tasvir edilerek okurun daha baştan ona dair bir kanaat oluşturması sağlanır.

Bir gün bir çoban uzaktan koşarak gelir ve Yanako Bibelas'a Kimidenia tepelerinde Laz Efe ve adamlarıyla karşılaştığını, kendisine Yanako Bibelas'ın çiftliğiyle ilgili bazı sorular sorduğunu söyler. Çobana Bibelas'a ulaştırması için bir mesaj bırakır. Bu akşam adamlarıyla beraber çiftliğe geleceklerini ve kendisine verilmek üzere beş yüz lirayı da hazır etmesini ister. Çoban mesajı getirdikten sonra çiftlikte bir korku ve panik baş gösterir. Bibelas yüz liradan başka parası olmadığını, ancak bu kadar verebileceğini söyleyerek parayı çobanla gönderir.

"Laz, korkunç bir Türk eşkiyaydı. Eski yıllarda Bergama'dan hatta daha öteden, Kırkağaç'tan başlayıp Edremit körfezine kadar uzanan bütün yörenin korkusuydu. Söylentiler onu akıl almaz derecede sert ve zalim, kendi ırkı için de Hıristiyanlar için de güvenilmez bir insan gibi gösteriyordu. Herkes ona kafir diyordu, çünkü böyle bir canavarın içinde Allah inancının olamayacağını biliyorlardı." (Venezis, 2013: 41).

Laz ve adamları çiftliğe gelirler. Burada iyi ağırlanır ve güzel bir akşam yemeği yerler. Bir bebek ağlaması duyulur. Laz bunun ne olduğunu sorar. Yanako Bibelas bu sesin dün doğan kızına ait olduğunu ve annesinin de ağır hasta olduğunu ekler. Bunun üzerine Laz, bu durumu kendisine söylemediği için kızar. Bir uşak çağırarak Bibelas'ın ona gönderdiği yüz lirayı çıkarıp yaşlı kadına vererek bunu hanımına götürmesini ve kızının çeyiz parası olarak verdiğini söylemesini buyurur.

"Hanımına ver bunu. Kızının çeyiz parası için Laz'ın gönderdiğini söyle" (Venezis, 2013: 50).

Sonra adamlarıyla birlikte çiftlikten ayrılır. Başta acımasız ve zalim bir portre şeklinde verilen Laz Efe'nin aslında kadir bilir ve mert bir kişiliğe sahip bir insan olduğu ortaya çıkar. Burada Laz'ın olumsuz özelliklere sahip kötü insan kimliğinden çıkıp insanî değerlere sahip iyi bir

insan haline gelerek olumlu anlamda bir değişim süreci geçirdiği anlaşılr (Yalçın-Çelik, 2004: 142).

Eolya Toprağı romanında fon karakter olarak adı geçen kişilerden biri Çakıcı Efe'dir. Başkışı Petro başka yerlerden insanların bu topraklarda çalışmaya geldiğini, kaçakçıların da deve kervanlarıyla kaçak tütün getirdiklerini anlatır. Bu kaçakçıların azizlerin mucizelerini ve yaşamlarını hatta Çakıcı Efe'nin hayatını ve zaferlerini da anlattıklarını ifade eder.

"Kaçak tütünü deva kervanlarıyla indiren karanlık ve suskun kaçakçıları, 19. Yüzyılın sonunda yaşamış, Anadolu'nun efsanevi kahramanı Çakıcı'nın zaferlerini ve yaşamını, en önemlisi de azizlerin mucizelerini ve hayatlarını anlatırlardı." (Venezis, 2013: 85).

Bir Ege insanı olan İlias Venezis'in o yıllarda yaşamış o yörenin tüm çocukları gibi çocukluğunda efe hikâyelerini büyüklerden dinlemesi doğaldır. Romanın bir diğer önemli Türk karakteri olan Laz'ın da bir efe oluşu, mertliği Venezis'in muhayyilesinde efeliğin o yöre halkının gözünde nasıl bir anlama geldiğini göstermektedir. Kaldı ki romandaki olayların geçtiği 1910-1914 yılları arası dönemde ve daha da eskiye gidilen bir zaman diliminde Çakıcı Mehmet Efe'nin Batı Anadolu'nun popüler bir eşkiyası olduğu (Özçelik, 2019: 337) tarihî bir vakadır.⁵

Ali, romanda geçen bir diğer Türk karakterdir. Yazarın dipnotta da belirttiği gibi Aleviliği seçen bir Türkmen boyuna mensuptur. Kimidenia'nın gerisindeki vadide yaşadıkları ve iyi insanlar oldukları ifade edilir. Çepnilerin çoğunun kendilerinin veya başkalarının deve kervanlarını sürerek geçindikleri de belirtilir.

"Çepniler orada yaşar, saf ve temiz insanlardır, asla kimseye bir kötülükleri dokunmamıştır. Müslüman topluluklardandır, Muhammet'e inanıyorlar ama Hristiyan azizlerine de, özellikle Aya Yorgi'ye inanıyorlar." (Venezis, 2013: 87).

Çerkezler ve Yörükler romanda, büyük ayıları öldürerek yavrularını alıp burunlarına halka takarak onlara raks etmeyi öğreten insanlar olarak geçer. Burada insanoğlunun doğaya ve canlılara zarar verip onu yok ettiği vurgulanmak istenmiştir. Venezis'in romanında iyi ve kötü insanın din ve milliyet farkı gözetmeksizin her toplumda bulunabileceği satır aralarında bir mesaj olarak verilmek istenmiştir. Nitekim komşu çiftliğin sahibi Vilaraslar'ın oğlu ile nişanlısı için söylediği söz bu düşüncesini göstermektedir.

⁵Çakıcı Mehmet Efe'nin yaşamı ve kahramanlıkları Cumhuriyet Dönemi roman ve hikâyesinde de işlenmiştir. Sabahattin Ali'nin 'Çakıcı'nın İlk Kurşunu' (1940) hikâyesiyle Yaşar Kemal'in *Çakırcalı Efe* (1972) adlı romanı onun hakkında yazılmış eserlerin en bilinenleridir.

"İyi insanlar mutlu olsun. " (Venezis, 2013: 172).

Mesela Berber Miltiaidis korkak ve kalles biridir. Arap Selim ve Rum papazın kötü insanlar oldukları, kendi halklarına zulmettikleri söylenir. Boşnakların yani Bosna'dan gelen muhacir Türklerin olumsuz şekilde resmedilmesi kulübelerine ve ürünlerine el koyduğu içindir.

Romanın sonunda Yanako Bibelas Türkler hakkında olumsuz ifadeler kullanır.

"Türkler geliyor! Tek bir canlı bırakmazlar! " (Venezis, 2013: 327).

Birinci Dünya Savaşı başladıktan sonra topraklarını terk ederken Yanako Bibelas'ın Türkler hakkında söylediği olumsuz ifadelerin sebebi, kendisi de bir mübadil olan İlias Venesiz'in Ayvalık'tan zorla göç ettirilen bir mübadil olmasında aranabilir. Zira mübadele gereği doğup büyüdüğü vatandan, başka bir seçenek sunulmadan göç etmek isteyip istemedikleri sorulmaksızın yaşadığı toprağı terk etmesinin istenmesi, büyük bir psikolojik yıkımı beraberinde getirmesinin yanında yalnızca bu duyguyu yaşayanların anlayacağı bir durum olmaktadır (Naz, 2023: 96). Doğal olarak yazarın bilinçaltında, geçmişte yaşadığı zorunlu göç hadisesinin öncesi ve sonrasında yaşadığı şeylerin etkisi canlı olduğu için bu hakikat, üslubuna bu şekilde sirayet etmiştir. Venezis için Rum, Türk, Arap olmanın iyi veya kötü insan olmak için bir ölçüt olmadığı, iyiliğin ve kötülüğün insanın içinde olduğu hakikati vardır. Bütün insanların aynı olduğunu yaşlı bir kadının ağzından söyler.

"Bu konuda bütün insanlar aynıdır. Bütün insanlar. İçimizde saklanan o korkunç şeytan uyandığında, evet, bütün insanlar, diye tekrarladı." (Venezis, 2013:312).

Bir Osmanlı zabiti olan Hasan, romandaki bir diğer fon karakterdir. Andonis Pagidas'ın annesinin anlattığı çok eski zamanlarda gerçekleşmiş Hasan'ın hikâyesi, iyi bir Türk'ün başına gelenlerdir. Padişahın kayıklarında görev yaptığını, Ruslar tarafından Çeşme'de yenildiklerini, perişan bir hâlde karaya sürüklendiğini anlatır. Papaz Oikonomos bir münzevi olarak bu kazazedeyi yarı boğulmuş halde denizden çıkarmış, kulübesine getirmiş ve onu iyileştirdikten sonra ona bazı şeyler söyleyerek uğurlamıştır.

"Barışa yürü, milletime kötülük etme. Benim sana acıdığım gibi sen de milletime acı. "

Hasan da şunu söyler:

"Benim adım Hasan, sakla adımlı ve bir gün yardıma ihtiyacın olursa bana gel."

Münzevi, Hasan adını uzun yıllar hafızasında saklar. Karadeniz'e giden gemicilerden yardım ettiğı Türk'ün başvezir olduğunu öğrenerek İstanbul'a gider. Huzuruna varıp kendisini tanıtır. Hasan ona olan borcunu ödemek için ne yapması gerektiğini sorar. Adam halkı ve ülkesi için bir şey isteyeceğini söyler. Ondan yaşadığı şehirde Türklerin kalmamasını, şehri bir Türk komutanla Hristiyan ihtiyarlar meclisinin yöneteceği bir ferman çıkarmasını ister. Onun bu talebini gerçekleştiren Hasan, ihtiyar münzeviye olan borcunu ödeyerek bir kadirşinaslık gösterir.

4. Sonuç

Reşat Nuri Güntekin ve İlias Venezis yakın tarihsel dönemlerde yaşamış, kendi ülkelerinin edebiyatında önemli eserler vermiş yazarlardır. Reşat Nuri, Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet değerlerini yazar ve eğitimci kişiliğinde sentezlemiş bir aydın olarak değişimin ve modernleşmenin romancısı sayılabilir. Cumhuriyet değerleriyle birlikte gelen yeni hayat tarzının ve sıradan, küçük insanların romancısı olarak da nitelenebilir. Yaşamının yarısını Osmanlı İmparatorluğu içinde yarısını Cumhuriyet Dönemi'nde geçirmiş olmasının, bir dönem Avrupa'da kültür ataşeliğı görevinde bulunmasının hem romanlarında yarattığı kahramanlara olan insancıl bakışında hem de onu çağdaşlarından farklı kılan bu yaklaşım tarzı üzerinde önemli etkisi vardır. Anlatımındaki canlılık, dilindeki sadelik onu günümüzde de çok okunan bir yazar yapmaktadır.

Modern Yunan edebiyatında önemli bir isim olan İlias Venezis, tıpkı Reşat Nuri gibi kendi ulus edebiyatının inşasında rol oynamış etkili bir yazardır. Türkiye'dekine benzer siyasal ve sosyal koşullar içinde eserini yazmıştır. Bu tarafta Reşat Nuri'nin Rum karakterlere gösterdiği insancıl tavrı - her ne kadar Ege'nin bu yakasında, Ayvalık'ta geçen olayları yazsa da, Yunanistan'da ve Yunan dilinde yazdığı için - o da karşı yakada sergilemiştir. Her iki yazarın üslubundaki hümanist tavırda, aynı imparatorluğun sosyal ve kültürel ortamında yetişmeleri ve vatanlarına olan yoğun sevginin de önemli bir etkisi vardır. 1940'lı yıllar II. Dünya Savaşı'nın da etkisiyle dünyada milliyetçi dalganın hayatın birçok alanında ağırlıklı etkisinin hissedildiğı bir dönemdir. Bu milliyetçi hava edebiyatta da gözle görülür bir etki meydana getirmiştir. Hatta edebiyat ve milliyetçilik birbirlerini karşılıklı olarak etkileyip beslemiştir. Zira edebiyatın milliyetçi duyguları gerçekleştirmek için bazen bir vasıta olarak kullanılmasında edebî eserlerin halkın vatan ve tarih duygusuyla özdeşleşmesini sağlamak düşüncesi önemli rol oynamıştır (Aktaş, 2020: 47).

Türkiye ve Yunanistan’da hem iki devletin ortak tarihlerinde yaşadığı olaylar ve sorunlar hem de kendi tekil şartlarında yaşadıkları siyasal ve sosyal durumların da etkisiyle bu milliyetçi dalga hayatın birçok alanında hissedilmiştir. Hem Güntekin hem Venezis’in eserinde bu etkinin izleri yok denecek kadar azdır. Edebî kültürün ideolojik çatısında milliyetçilik düşüncesi olduğu (A. Aktaş, 2020: 49) gerçeği göz önüne alındığında *Ateş Gecesi* ve *Eolya Toprağı* romanlarında bu durumun yok denecek kadar az olması, iki yazarın bulunduğu bir başka önemli husustur. Bu itibarla Güntekin ve Venezis’in romanlarında görülen hümanist ve kucaklayıcı üsluba bakıldığında her iki romancının vermek istedikleri mesajı aktarmada başarılı oldukları söylenebilir.

Kuşkusuz sanatın ve daha özelde edebiyatın bir propaganda aracı olduğunu, yazarın hakikati bulan değil, inandırıcı şekilde aktaran kişi olduğu gibi fikirler (Wellek ve Warren, 2021: 43) savunulsa da edebî eserin belli bir gerçeklikten yola çıkılarak yazıldığı bir gerçektir. Herkül Millas’ın ulusçuluk hakkında yaptığı tespitler edebî eser ve milliyetçilik ilişkisinin anlaşılmasında ön açıcı olmaktadır.

"Günümüzde ulusçuluk, ulusal devletin öncülüğünde yada örgütlü bir eylem tarafından ‘yaratılan’ bir harekettir. Eğitim yolu ile bir inançlar sistemi ve bir ideoloji oluşturulmaktadır. Bu gelişmelerin yönü ise ‘ulusun özünde’ var olan bir özellikten çok, bu eylemin öncülerinin dünya görüşünden kaynaklanmaktadır." (Millas, 2006: 23).

Yazar, milliyetçilik düşüncesinin örgütlü bir güç tarafından sonradan yaratılan bir hareket olduğunu ve bu durumun da onu ortaya koyanların dünya görüşünden kaynaklandığını savunmaktadır. Buradan, milliyetçilik fikrinin sonradan ortaya konan bir yorum olduğu, dolayısıyla bir yorumun hakikatinden çok, belli bir yaşanmışlığın ürünü olan edebî eserin daha özelde romanın hakikatinin daha muteber olduğu sonucu çıkarılabilir.

Ateş Gecesi’nde bir kasabada yaşayan farklı milletlerden bireylerin arasındaki sosyal ilişkiler, içinde aşk ve hoşgörü temalarını da içeren bir tarzda yalın bir şekilde verilmiştir. *Eolya Toprağı*’nda ise vatanını sevmek, ondan kopmamak, iyi olmak, doğaya ve doğada yaşayan tüm canlılara saygılı olmak yazarın vermek istediği ana mesajdır.

Reşat Nuri Güntekin ve İlias Venezis’in romanlarında ortak olan noktalardan biri her iki eserde de realist bir anlayışın hâkim olmasıdır. Reşat Nuri eğitimci yönü ve farklı muhitlerde bulunmuş kişiliğinin etkisi; İlias Venezis ise *Eolya Toprağı*’nda bizzat kendi

çocukluğunu geçirdiği bir coğrafyada yaşadığı şeyleri, masalsı özellikler barındırsa da bir tür anı-roman havasında yazdığı için realist bir anlayışa sahiptirler. Cumhuriyet Dönemi'nin ilk kuşak yazarlarıyla birlikte Reşat Nuri Güntekin'in eserlerinde de realizm akımı ön plandadır. Çağdaş Yunan edebiyatında, İlias Venezis'in de içinde yer aldığı 1930 Kuşağı yazarları da realizm akımı doğrultusunda eserlerini vermişlerdir (Mourat, 2019: 7). Bu durumun sebeplerinden biri de bu kuşağın Birinci ve İkinci Dünya Savaşı, bizim Kurtuluş Savaşı dediğimiz olayın Yunan yazarlar için Küçük Asya Felaketi olarak adlandırılması ve sonrasında yaşanan mübadele ve göç gibi hadiseler bu kuşağın mensuplarını, eserlerinde realist bir anlayışa itmiştir. Kaldı ki Reşat Nuri Güntekin de bu hadiselerle yakından tanık olmuş bir yazardır. Dolayısıyla iki yazarın üslubunda öne çıkan sadelik, içtenlik ve gerçekçilik gibi özelliklerin bu durumdan kaynaklandığı savunulabilir.

Muhakkak ki her edebî eser bir kurgunun ürünüdür. Böyle olsa bile yaşanmış hadiselerden etkilenme durumuyla karşı karşıyadırlar. Bu yönüyle edebî eserler, toplumların tarihinde meydana gelmiş olayların bir aynası olma görevini yerine getirirler. Edebî eserin içinde var olan hümanist ruh, halkları ve milletleri bir araya getirmede önemli bir işlev görür. Bu itibarla denebilir ki hem Reşat Nuri Güntekin hem İlias Venezis, kendi toplumlarının sosyal ve siyasal dönüşümünü insancıl bir bakış açısıyla yansıtan önemli yazarlardır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Araştırma ve yayın etiğine uygun hareket edilmiştir.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Yazar 1'in makaleye katkısı % 50 Yazar 2'nin makaleye katkısı % 50'dir.

Destek Beyanı

Araştırma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Çıkar Çatışması

Makalenin yazarları arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Aktaş, H. (2020). *Türk Edebiyatında Mavi Anadolu Hümanizmi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi SBE.
- Aktaş, A. (2020). *Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde Türk Kimliği ve Milliyetçi Söylem*. Ankara: Altınordu Yayınları.
- Argunşah, H. (2014). Milli Edebiyat. Korkmaz, R. (ed.) *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000)*. (183-236). Ankara: Grafiker Yayınları.

- Arslan, Aylin. (2021). *Ötekiliğin Dinsel Kimlik ve Cinsel Kimlik Çerçevesindeki İzdüşümleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi SBE.
- Ay, H. (2024). *Karşılaştırmalı Edebiyat Bağlamında Mehmet Turhan Tan'ın "Cengiz Han" Romanı ile Yunus Oğuz'un "Çingiz Xan" Tarihi Romanlarının İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi SBE.
- Ercilasun, B. (2020). *Bir Vatan Kaybettiler - Balkanların Fethi ve Kaybını Ele Alan Romanlar Üzerinde Bir İnceleme*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Geçgel, H. (2011). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gündüz, O. (2014). Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı. Korkmaz, R. (ed.) *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000)*. (399-544). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Güntekin, R. (2021). *Ateş Gecesi*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Kanter, M. F. (2008). *Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Yapı ve İzlek*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi SBE.
- Karabulut, M. (2018). *Osmanlı Romanında Kişiler Dünyası*. Korkmaz, R. ve V. Şahin (ed.) *Romanda Kişiler Dünyası*. (399-413). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karahan, B. (2004). *Bir Aşk Romanı Yanılsaması: Ateş Gecesi*. <https://www.google.com/search?q=burcu+karahan+ve+ate%C5%9F+gecesi> (Erişim Tarihi: 04. 07. 2023).
- Kavaz, İ. (2018). *Araba Sevdası Romanında Kişiler Dünyası*. Korkmaz, R. ve V. Şahin (ed.) *Romanda Kişiler Dünyası*. (45-63). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Millas, H. (1998). *Ayvalık ve Venezis. (Yunan Edebiyatında Türk İmajı)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Millas, H. (2005). *Türk ve Yunan Romanlarında 'Öteki' ve Kimlik*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Millas, H. (2006). *Yunan Ulusunun Doğuşu*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mourat, T. (2019). *Tasos Athanasiadis ve Niobe'nin Çocukları Romanında Anadolu*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi SBE.
- Naci, F. (2015). *Yüz Yılın 100 Türk Romanı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Naci, F. (2011). *Reşat Nuri'nin Romancılığı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Naz, Y. (2023). "1923 Türk-Yunan Nüfus Mübadelesinin Sosyal ve Psikolojik İzleri." *Akademik İzdüşüm Dergisi* (AİD), Cilt 8, Sayı 1, 95-119.
- Nersesoğlu, T. (2021). *Ermeni Basını ve Çağdaş Yunan Edebiyatı 30 Kuşağı Romanlarında Milli Mücadele Dönemi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi SBE.
- Okay, O. ve Aktaş, Ş. (1992). Yirminci Yüzyılda Türk Edebiyatı. (Haz. Orhan Okay-Şerif Aktaş). *Büyük Türk Klâsikleri* 12. Cilt (217-223) İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Özçelik, A. (2019). "Batı Anadolu Eşkıyalığının Bir Mit Haline Geliş Serüveni." *Tarih ve Günce*, Cilt 2, Sayı 5, 333-360.
- Seyhan, A. (2014). *Modern Türk Romanı*. (Çev. Erkan İrmak). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Stevick, P. (2010). *Roman Teorisi*. (Çev. Sevim Kantarcıoğlu). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tanpınar, A. H. (2000). *Edebiyat Üzerine Makaleler*. (Haz. Zeynep Kerman). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tanrıtanır, B. H. ve Çalışkan, A. M. (2017). "Gabriel García Márquez'in *Kırmızı Pazartesi* romanıyla Latife Tekin'in *Sevgili Arsız Ölüm* romanında Büyülü Gerçekçilik." *Ç. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 26, Sayı 1, 302-312.
- Toker, Ş. (2014). Bir Öğretmen Romancının Romanı: Acımak. Argunşah, H. (ed.) *Türk Edebiyatına Açılan Pencere - İnci Engin'in Armağanı*. (489-494). Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Venezis, İ. (2013). *Eolya Toprağı*. (Çev. Burcu Yamansavaşçılar). İstanbul: Belge Yayınları.
- Yalçın-Çelik, S. Dilek (2004). "İlias Venezis'in Perspektifinden Öteki Kavramı ve Türk İmajı." *Türkbilig*, Sayı 7, 137-146.

Yetiş, K. (2007). *Dönemler ve Problemler Aynasında Türk Edebiyatı*. İstanbul: Kitabevi.

Wellek, R. ve Warren, A. (2021). *Edebiyat Teorisi*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Extended Summary

Literary works are important values of the nation that created them. Among the most important aesthetic values that make a nation a nation are poetry, novels, stories, epics, etc. literary genres are included. Among these genres, the novel stands out with its long-term and broad narrative possibilities.

The novel, a narrative genre of modern times, fulfills an important task by presenting the historical events experienced by the society in an aesthetic form. The literary value of a novel and the intention of the author who wrote it can be better understood when examined comparatively with novels from other literatures. In this regard, comparing novels in the context of comparative literature studies enables a better understanding of their value.

Reşat Nuri Güntekin and İlias Venezis are two important writers who lived in the recent historical period. Both writers were born within the borders of the Ottoman Empire. Although Reşat Nuri Güntekin wrote his first youth works during the National Literature period, he is mainly known as a novelist of the Republican Period. He is one of the founding writers of the Republican Era literature. The most important factor why his novels are still widely read today is that he writes in a simple and understandable style. The intense love and humanist spirit he carries towards people in almost all his works can also be seen in his novel Night of Fire. The relationships between Turkish and Greek characters in Milas, a small town in the Aegean, are depicted in the novel.

Sometimes historical events affect nations living in the same time period in similar or different ways. Each branch of science examines these events in line with its own criteria. One of the fields in which historical events are presented in an aesthetic form is the novel. So much so that sometimes these historical events are at the main center of the novel. In this respect, historical reality is an important background of literature. In the novel Eolya Land, some situations caused by the First World War between the Turkish and Greek people living in the Ayvalık region are discussed.

İlias Venezis had to leave the Ayvalık region, where he was born, in accordance with the Exchange Agreement signed between Türkiye and Greece in 1923. However, after going to Greece, he carried his longing for the land of his birth until the end of his life. He has an important place among the novelists known as the 1930 Generation in Greek literature. In his novel, Aeolian Land, which is the author's most important work, the events of an old and noble Greek family living in the Ayvalık region, another important town of the Aegean, are discussed. In the novel, the author approaches Turkish characters from a positive perspective. A similar tolerant and charming perspective seen on the Greek characters in Reşat Nuri Güntekin's novel is seen in the Turkish characters in Venezis' novel. This is an important common denominator of both authors.

Considering that the idea of nationalism gained great momentum in the world and especially in Europe in the years when both novels were written, this humanist perspective seen in the writers' style is of great value. Of course, novels have a great role in imparting values such as tolerance, respect, and living together in brotherhood to the society from which literature emerges. When we look at the style of the two novelists and the message they give, it can be said that they are successful in this sense. Since the main subject of this article is Turkish and Greek characters, only the plot and plot of the novels are included. Other structural elements of the novel, such as time, place, narrator and point of view, have not been examined.

Even though literary works are the product of a certain fiction, they are affected by experienced events in one way or another. In this respect, they also undertake the task of being a mirror of important events that have taken place in the history of societies. The humanist spirit inherent in literary works is an important value that brings people together. When viewed from this aspect, it can be said that both Reşat Nuri and İlias Venezis successfully reflected the social and political transformations of their own societies in a humanistic style.